

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS

PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2010. gada 11. novembrī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris un tiesneses Vineta Muižniece un Kristīne Krūma,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Eināra Matjušenoka, Vjačeslava Aleksejeva, Ilgas Apšas, Daces Artemjevas, Ritas Aumeistares, Aivara Baloža, Tatjanas Bļāšonas, Dainas Čaunes, Anželikas Dinaburgskas, Vladimira Dmitrijeva, Jāņa Elša, Mārītes Grāpes, Bruno Ģīmja, Ilzītes Ignates, Modra Jēkabsona, Ievas Kalniņas-Kūlas, Artūra Keiša, Guntas Kļimovičas, Aldas Kozlovas, Inetas Kraglikas, Jura Kukaiņa, Laura Kukaiņa, Ludmilas Kurjanovičas, Diānas Leokes, Birutas Ločmeles, Ivetas Lopatko, Gata Lovkina, Ineses Mackēvičas, Madara Maskes, Svetlanas Meļķes, Janīnas Mēneses, Rudītes Minces, Evitas Ozolas, Vitas Ozolas, Ineses Ozolas, Benitas Pommeres, Daiņa Priedīša, Ilzes Pužules, Ilonas Rulles, Marijas Savenkovas, Māras Sekačas, Anitas Šalnas, Ievas Šalnas, Ģirta Šnēvela, Talivalža Tomsona, Sandras Treimanes, Ilonas Ubeiko, Gunitas Udres, Mikus Ulmaņa, Jeļenas Vaivodes, Igora Vanaga, Ginta Vilka, Romāna Zadorožņija, Sandijas Zaļupes, Zitas Zanderes, Solvitas Zvirbules, Modra Zvirbuļa, Sigutas Vītolas un Alda Dudeļa

(turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 285/2010),

k o n s t a t ē j a :

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu izvērtēt likuma „Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā” pārejas noteikumu 6. un 7. punkta (turpmāk – apstrīdētās normas) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 91., 105., 107. un 109. pantam, kā arī Starptautiskās darba organizācijas konvencijas Nr. 173 „Konvencija par strādājošo prasību aizsardzību uzņēmēja maksātnespējas gadījumā” 12. un 13. pantam.

2. Apstrīdētās normas nosaka: „To darbinieku prasījumu apmierināšanai, par kuriem iesniegums Maksātnespējas administrācijai iesniegts laika periodā no 2009.gada 10.jūlija līdz 2011.gada 31.decembrim, šā likuma 5. panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4.punktā un 5.¹ panta otrajā daļā paredzētajiem noteikumiem piemēro šādu regulējumu - no darbinieku prasījumu garantiju fonda līdzekļiem darbinieku prasījumus apmierina šādā apmērā:

1) darba samaksu par pēdējiem trim darba tiesisko attiecību mēnešiem 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās, ja tā aprēķināta atbilstoši normatīvo aktu prasībām un mēnesī nepārsniedz maksātnespējas gadījuma iestāšanās dienā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu;

2) atlīdzību par ikgadējo apmaksāto atvaļinājumu, uz kuru tiesības iegūtas 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās, ja tā aprēķināta atbilstoši normatīvo aktu prasībām, ņemot vērā, ka darba samaksa mēnesī nepārsniedz maksātnespējas gadījuma iestāšanās dienā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu;

3) atlīdzību par cita veida apmaksātu prombūtni pēdējos trijos darba tiesisko attiecību mēnešos 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātnespējas gadījuma iestāšanās, ja tā aprēķināta atbilstoši normatīvo aktu prasībām, ņemot vērā, ka darba samaksa mēnesī nepārsniedz maksātnespējas gadījuma iestāšanās dienā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu;

4) atļaušanas pabalstu likumā noteiktajā minimālajā apmērā, uz kuru tiesības iegūtas ne agrāk kā 12 mēnešu periodā pirms darba devēja maksātspējas gadījuma iestāšanās, ja tas aprēķināts atbilstoši normatīvo aktu prasībām, ņemot vērā, ka mēneša vidējā izpeļņa nepārsniedz maksātspējas gadījuma iestāšanās dienā valstī noteikto minimālo mēneša darba algu.

7. Šā likuma 5.panta pirmās daļas 1., 2., 3. un 4.punktā un 5.¹ panta otrajā daļā minēto apmierināmo darbinieku prasījumu, ar tiem saistīto valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu darbinieku daļas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājumu kopsomma nepārsniedz četras maksātspējas gadījuma iestāšanās dienā valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas uz vienu darbinieku, ja iesniegums darbinieku prasījumu apmierināšanai Maksātspējas administrācijai iesniegts laika periodā no 2009.gada 10.jūlija līdz 2011.gada 31.decembrim.”

3. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 6. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma normu atbilstību Satversmei un starptautiskajiem līgumiem. Tādējādi pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu par lietas ierosināšanu var iesniegt tikai tai noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā, tas ir, kā konstitucionālo sūdzību. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot Satversmes tiesas likuma 19.² panta prasības.

Satversmes tiesas likuma 19.² pants citastarp noteic, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Konstitucionālo sūdzību var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt minētās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sūdzība augstākai institūcijai vai augstākai amatpersonai, sūdzība vai prasības pieteikums vispārējās jurisdikcijas tiesai u.c.) vai arī tādu nav. Konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

5. No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem ir gūstams apstiprinājums tam, ka:

1) apstrīdētā norma tikusi piemērota attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējiem un iespējamais pamattiesību aizskārums radies viņiem pašiem;

2) Pieteikuma iesniedzējiem nav iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Līdz ar to pieteikums atbilst prasībām, kas konstitucionālajai sūdzībai noteiktas Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā un otrajā daļā.

6. Satversmes tiesas likuma 18. pants paredz, ka pieteikumā ir jānorāda pieteikuma juridiskais pamatojums. Tas nozīmē, ka pieteikumā jāietver juridiski argumenti, kas atspoguļo pieteikuma iesniedzēja viedokli par to, kādēļ apstrīdētās normas nonāk pretrunā augstāka juridiska spēka tiesību normai. Turklāt gadījumos, kad apšaubīta tiek apstrīdēto normu atbilstība vairākām Satversmes normām, juridiskais pamatojums jāsniedz par neatbilstību katrai norādītajai augstāka juridiskā spēka tiesību normai. Papildus tam Satversmes tiesas likuma 20. panta sestā daļa noteic, ka, izskatot konstitucionālo sūdzību, kolēģija var atteikties ierosināt lietu gadījumos, kad sūdzībā ietvertais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

6.1. Pieteikumā juridiskais pamatojums ir sniegts par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. un 91. pantam. Tādēļ šajā prasījuma daļā pieteikums atbilst arī Satversmes tiesas likuma 18. panta prasībām.

6.2. Pamatojot apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 105. pantam, Pieteikuma iesniedzēji atsauca uz vairākiem Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem jautājumos par sociālajām (pensiju) garantijām. Pieteikuma iesniedzēji uzsver, ka gadījumos, kad konstatējama saikne starp iemaksu veidiem un izmaksājamo kompensāciju, rodas īpašumtiesības Satversmes 105. panta

izpratnē. Taču pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kāpēc izmaksa no Darbinieku prasījumu garantiju fonda, kuru veido darba devēju iemaksas, radītu Pieteikuma iesniedzējiem īpašumtiesības. Tādējādi juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 105. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

6.3. Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka izmaksas no Darbinieku prasījumu garantiju fonda ir uzskatāmas par sociālo garantiju Satversmes 109. panta izpratnē un kopsakarā ar starptautiskajiem dokumentiem paredz valsts pienākumu izveidot darbinieku aizsardzības sistēmu darba devēju maksātnespējas gadījumiem. Samazinot minēto izmaksu apmēru, esot pārkāpts samērīguma princips, jo leģitīmo mērķi esot iespējams panākt ar saudzējošākiem līdzekļiem.

Satversmes tiesa jau norādījusi, ka sociālo tiesību īpašais raksturs nosaka arī tiesu varas kontroles robežas šajā jomā. Īstenojot sociālās tiesības, likumdevējs bauda plašu rīcības brīvību, ciktāl tā saprātīgi saistīta ar valsts ekonomisko situāciju. Tomēr šī rīcības brīvība nav neierobežota. Tiesu varai ir pienākums izvērtēt, vai likumdevējs ievērojis savas rīcības brīvības robežas (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2006-07-01 13. un 14. punktu un 2007. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2007-13-03 8.4. punktu*). Kritēriji, pēc kādiem vērtējama tiesību normas atbilstība tiesībām uz sociālo nodrošinājumu, var atšķirties atkarībā no tā, vai konkrētā norma ierobežo personai piešķirtās tiesības vai arī noteic valsts pozitīvo pienākumu izpildi. Vērtējot, vai valsts izpildījusi pienākumus, kas tai izriet no sociālajām tiesībām, Satversmes tiesa pārbauda, vai: 1) likumdevējs veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības; 2) šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā; 3) ir ievēroti vispārējie tiesību principi (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-10-03 16.1. punktu*).

Starptautiskās darba organizācijas konvencijas Nr. 173 „Konvencija par strādājošo prasību aizsardzību uzņēmēja maksātnespējas gadījumā” (turpmāk –

Konvencija) 12. pants nosaka kompensācijas izmaksājamo apmēru – atlīdzību par vismaz astoņām nedēļām, turklāt tās 13. pants pieļauj kompensāciju ierobežot uz noteiktu laiku līdz summai, kura nav zemāka par sociāli pieļaujamo līmeni. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, kāpēc kompensācijas samazināšana būtu uzskatāma par atkāpšanos no valsts pienākuma, ka tā būtu noteikta zem sociālā minimuma līmeņa, vai arī ka tā kādā citā veidā nonāktu pretrunā ar Konvencijas normām. Tādējādi juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 109. pantam un Konvencijas 12. un 13. pantam ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

6.4. Norādot uz apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 107. pantam, Pieteikuma iesniedzēji pauž viedokli, ka no Darbinieku prasījumu garantiju fonda veiktā izmaksa (kompensācija) pēc satura ir līdzvērtīga Satversmes 107. pantā ietvertajiem vārdiem „veiktajam darbam atbilstoša samaksa”, taču nesniedz tam juridisku pamatojumu, tāpēc prasījums šajā daļā neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktam.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

n o l ē m a:

1. Ierosināt lietu “Par likuma „Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātspējas gadījumā” pārejas noteikumu 6. un 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91. pantam” pēc Eināra Matjušenoka, Vjačeslava Aleksejeva, Ilgas Apšas, Daces Artemjevas, Ritas Aumeistares, Aivara Baloža, Tatjanas Bļāšonas, Dainas Čaunes, Anželikas Dinaburgskas, Vladimira Dmitrijeva, Jāņa Elša, Mārītes Grāpes, Bruno Ģīmja, Ilzītes Ignates, Modra Jēkabsona, Ievas Kalniņas-Kūlas, Artūra Keiša, Guntas Kļimovičas, Aldas Kozlovas, Inetas Kraglikas, Jura Kukaiņa, Laura Kukaiņa, Ludmilas Kurjanovičas, Diānas Leokes, Birutas Ločmeles, Ivetas Lopatko, Gata Lovkina, Ineses Mackēvičas, Madara Maskes, Svetlanas Melķes, Janīnas Mēneses, Rudītes Minces, Evitas Ozolas, Vitas Ozolas,

Ineses Ozolas, Benitas Pommeres, Daiņa Priedīša, Ilzes Pužules, Ilonas Rulles, Marijas Savenkovas, Māras Sekačas, Anitas Šalnas, Ievas Šalnas, Ģirta Šnēvela, Talivalža Tomsona, Sandras Treimanis, Ilonas Ubeiko, Gunitas Udres, Mikus Ulmaņa, Jeļenas Vaivodes, Igora Vanaga, Ginta Vilka, Romāna Zadorožņija, Sandijas Zaļupes, Zitas Zanderes, Solvitas Zvirbules, Modra Zvirbuļa, Sigutas Vītolas un Alda Dudeļa konstitucionālās sūdzības (pieteikums Nr. 285/2010).

2. Atteikties ierosināt lietu par likuma „Par darbinieku aizsardzību darba devēja maksātnespējas gadījumā” pārejas noteikumu 6. un 7. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. 107. un 109. pantam, kā arī Starptautiskās darba organizācijas konvencijas Nr. 173 „Konvencija par strādājošo prasību aizsardzību uzņēmēja maksātnespējas gadījumā” 12. un 13. pantam.

3. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2011. gada 11. janvārim iesniegt Satversmes tiesai savu atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kūtris